Свобода

Ілюстрована політична просьвітна і господарська часопись. Виходить що тижня в четвер.

ПЕРЕДПЛАТА: В Австриї й Угорщині: річно 6 кор., піврічно 3 кор., чвертьрічно 1.50 кор. Поодиноке число коштує у Львові 10 сот., на провінциї 12 сот.
За границею „Свобода“ коштує на цілий рік: В Німеччині 6 марок; в Росиї 3 рублї; в Америцї 2 доляри.
Адреса Редакциї і Адміністрациї: „СВОБОДА“, Львів Ринок ч. 10, II. поверх.

Ч. 31. ЛЬВІВ, четвер, дня 14 жовтня 1915. Рік XIX.

Пекучі домаганя наших хліборобів.

Московський наїзд і довготреваюча війна змінили зовсім відносини в нашім селї. Загальна мобілїзация покликала під оруже в перших днях серпня минувшого року всїх мущин до 42 року житя, котрі перед тим служили при війску і вже торічні жнива та осінні роботи оброблено в великій мірі жіночими силами. Та не всюди. Поділє і Покутє та середуща Галичина по Львів ще сяк так змогла опорати ся з полевими роботами, натомість наші повіти на захід від Львова по Сян, Підгіре і значна частина гірського поясу з причини треваючих там битв і примусового виселеня людности не була в спромозї обробити поля і в сїм роцї лежало там богато селяньских ґрунтів відлогом.

Сей некорисний для дрібних хліборобів стан погіршив ся в біжучім роцї ще більше. Під оруже покликано по прогнаню Москалів і тих, які передтим при війску не служили і на селї остали з правила тільки дїти, понад 50 лїтні старцї і жіноцтво. На них спав тепер тягар веденя селянських господарств серед обставин дуже некорисних, бо при браку робітника, тяглої худоби, господарських знарядів, а часто і насїня. Богато заможних господарств з сеї причини упало цїлком і там, де перед війною оброблювано більшу скількість моргів, в сїм роцї оброблено заледво кілька, а на слїдуючий рік місцями ще менше. Міліонам нашої хліборобської людности заглядає в очи безнадійна, голодова будучність і се, що ще вратувало ся по московськім наїздї, може вигинути з причини браку поживи, яка на власнім ґрунтї не вродить ся, бо він часто необробленяй, а купити задля дороженечі не буде за що. А ту будуй ще нераз хату і хоч найнужденнїйші господарські будинки.

Передовсїм нечуваний брак робітника, якого дуже тяжко дістати і якому треба й платити солені гроші. А ту знова нашим селянам віє вітер в очи. Доносять нам з ріжних повітів пр. з Бобреччини, Рудеччини, що тамошні старства заряджують примусове оброблене двірських ґрунтів. Ми розуміємо інтенцию правительства, щоби як найменше землї лежало відлогом, щоби видобути як найбільше збіжа на прокормлене армії і людности, однак сего не можна робити зі шкодою дрібних селян, які творять величезну перевагу галицької людности, є нині знищені війною і менше порадні від властителів чи посесорів двірських обшарів. Як раз дрібним хліборобам треба помочи, бо вони головно платять податки і творять оружну силу. Тимчасом діє ся так, що

наш хлібороб замість робити собі чи свому сусїдови хліборобови, мусить обрабляти панську землю.

Зрештою і безпосередний інтерес нашої держави вимагає передовсїм піддержки селянських мас, а не дрібної горстки властителів чи посесорів панських ґрунтів. Се зрозуміли політики в Німеччинї, де навіть державні ґрунти парцелюють між селян, щоби піддержати народну силу, се повинні остаточно зрозуміти і у нас, особливо тепер в переломовій хвилї!

В звязи з браком робітника стоять реклямациї покликаних до військової служби ополченцїв. В краю, знищенім війною треба вже тепер більше робучих рук і ту правительство, котре узглядняє реклямациї західно-австрийських промислових і торговельних кругів, повинно узглянути реклямациї певного числа наших хліборобів — властителів середних господарств. Найважнїйші були би звільненя від служби в ополченю всїх тих, котрі стояли на чолї сїльської коопераций як склепарі, управителї господарських спілок, позичкових і кредитових кас, бо як раз сї найліпше надають ся до відбудови зруйнованих сїл. Сего рівнож вимагає інтерес нашої держави хотьби для ратованя наших селян перед жидівською лихвою, яка тепер мимо всяких тариф панує по селах більше як коли небудь перед тим.

Треба зарадити і бракови худоби, з окрема коний. Ми розуміємо, що ся справа дуже тяжка і з причини замкненя границь майже неможлива до переведеня. Але приготованя правительство мусить зробити, достарчуючи селянам молодника і по можности вибраковані військові конї — та господарські знаряди в більшій мірі як доси. Поміч нашим селянам повинно дати правительство при помочи наших хліборобських організаций — головно при помочи „Сїльського Господаря“.

Так звані максимальні тарифи на витвори сїльського господарства, передовсїм на збіже і на бараболю, повинні бути змінені в користь хліборобів. Нинїшна місцева такса у нас на селї на збіже і на бараболї є за низькою, коли зважить ся, як тяжко нинї обрабляти рілю і як дорогий є робітник. Наші селяни боять ся, що коли тепер віддадуть збіже, оставляючи для себе тільки приписані порциї, то на весні, коли тарифа буде по всякій певности висша і коли збіжа треба буде докупити, то наші селяни будуть платити значно висші цїни, як тепер взяли, віддаючи збіже воєнному заведеню, а се їх значно підкосить. Наші власти поступили нерозважно, покликуючи на комісионарів воєнного збіже-

Українські січові стрільці. — Вперед!

вого заведеня найчастійше жидівських торговців. Що більше, навіть субкомісионерами є по найбільшій части також Жиди, так що майже весь зиск за комісионерство остає в жидівських руках.

Треба підвижки порций хліба зглядно муки. Вправді сільське населенє має більші порції від звичайного міського, але коли возьме ся під увагу, що наше населенє по селах не їсть мяса, а і молока тепер не має, то визначені порції будуть за малі. Такі порції можуть бути по чеських чи німецьких селах, де хлібороб їсть мясо і набіл, але не у нас в краю вічних примусових постів. Наші селяни нарікають голосно, що коли на весні прийде ся наняти робітника, то його не дістануть, бо звісна річ, що денні робітники у наших селях все дістають харч (в дворі сего нема). Сеї важної обставини що до Галичини не узглядено, бо за примір брали західно-австрийські краї, де того звичаю нема. Денна порция у наших хліборобів повинна бути рішучо підвисшена.

Так само правительство мусить підвисшити в сільських повітах Галичини денні запомоги для родин покликаних до військової служби. У нас в Галичині є ті запомоги найнизші, бо в хвилї вибуху війни средства поживи, що були мірилом для означеня висоти запомог, були найнизші. Тепер по році війни і по московськім наїзді відносини змінили ся і житє в нашім селі є нині дорожше як житє в чеськім чи німецькім селї. До сего у нас з правила відпадає запомога на мешканє, бо у нас є мало комірників а найбільше халупників, які тепер часто потратили свої ліпянки в наслідок воєнних ділань, а запомоги на мешканє не беруть ніякої. І виходить з того, що край, котрий найбільше потерпів від війни, дістає від держави розмірно найменшу запомогу.

Може найбільшим нещастєм наших селян є процеси за полеві і лїсові шкоди. Через цїлий рік переходили там і назад наші і ворожі армії, засіви і сїножати спасали військові коні, ліси нищено на окопи, дідичів чи посесорів і двірської тлужби дуже часто не було на місци, а ту тепер селянин, якого конина або худобина попасла ся раз чи два на панськім ґрунті, має панови платити десятки тисячів відшкодованя, хоч панський ґрунт чи ліс знищили воєнні діланя. Дідичі і посесори користають з постанов цивільного закона про солідарну поруку за полеві чи лісові пошкоди вносять тепер до судів позви о відшкодованя — часто на десятки тисячів корон — проти вибраного гуртка богатших селян, хотячи на війнї зробити добрий і легкий інтерес. Таке поступованє грозить повною руїною цілому нашому хліборобському станови, а тим самим і цілому українському народови в Галичині. Правительство у власнім інтересі повинно таким процесам положити конець скорим виданєм закона про воєнні відшкодованя, беручи виплату шкід на себе, бо чейже годі, щоби наш селянин платив панови за діланє нашої чи ворожої армії.

Поступованє врешті всїх властий супроти українських хліборобів мусить бути вирозуміле і людяне. Власти мусять шановати національні і религійні почуваня нашого народа, мусять до него відносити ся в його українській мові і всяка передвоєнна політика деяких чинників мусить бути остаточно покінчена. Наш нарід мусить відчути, що жиє в свобідній Австрії а не деинди!

Заказ спекуляцийного набуваня рільних і лїсних ґрунтів.

Земельний голод наших селян старали ся в послідних роках перед війною використати ріжні спекулянти, переважно мало-містові Жиди, які за дешеві гроші скуповували від селян ґрунти а головно невидїлені пайки, щоби відтак з нечуваним зиском відпродати селянам. В сей спосіб богато Жидів по містах доходило легким способом до значного маєтку, наші хлібороби нераз в десятеро переплачували вартість ґрунту і мілїони селянського гроша плило в жидівські кишені. На сю справдішну язву звертали від давна увагу українські посли в соймі і в парляменті, домагаючи ся заказу або значного обмеженя в спекуляцийній купні селянських ґрунтів. Та правительство, на жаль, на се не звертало уваги і жидівські спекулянти дальше руйнували наших хліборобів.

Аж війна і обава, що значна часть селянських ґрунтів, обдовжених або з неупорядкованою картою власности, готова опинити ся в руках вірителів і спекулянтів, які набували би хліборобську землю не для власної хліборобської господарки але для спекуляцийної відпродажи, спонукала врешті правительство до виданя заказу і обмежень в купні й продажи рільних і лїсних господарств.

Дня 9. серпня 1915 р. вийшов цісарський розпорядок про продаж рільних і лїсних ґрунтів, якого головні постанови є слідуючі:

Набуванє на власність контрактом купна — продажи, заміни, або даровини між живими, а також більше як десятилїтнє виарендованє рільних або лїсних господарств може бути дозволене тільки на основі рішеня окремої до сего покликаної комісиї. Се має тревати так довго, як довго будуть тревати надзвичайні відносини спричинені війною.

Сей заказ відносить ся тільки до селянських ґрунтів вписаних в табули повітового суду і не обіймає великих селянських господарств, яких дохід шістькратно перевисшає скількість того, що потрібне на удержанє родини зложеної з семеро душ, а решта остаюча властителеви вистане ще на звичайне селянське господарство, при чім новонабувець має сам на набутім ґрунті господарити. Так само треба зізволити на продаж ґрунту в дорозі парцеляциї, коли розділені части мають бути ужиті до утвореня або збільшеня селянських маєтностий або обійстя халупників.

Не треба натомість призволеня комісиї на продаж ґрунту або більше як десятилїтне виарендованє, коли на се позволили суд або инша адміністрацийна власть на основі істнуючих законних постанов, коли ґрунт має служити до публичного ужитку, до уладженя ремісничих, промислових або гірничих заведень, або до виставленя мешкальних домів з приналежними до них подвірями і городами. Так само не потребують дозволу комісиї продаж, заміна чи аренда між подругами, між нареченими або свояками аж до четвертої степени бічної лінії. Ґрунти в більших містах не підлягають сему заказови.

Перенесеня власности не треба допустити, коли набувець набуває ґрунт в цілях спекуляцийної відпродажи, коли ґрунт має служити до утвореня або збільшеня великої посілости ґрунтової або збільшеня ловецької области. Згадані постанови не відносять ся до примусової (екзекуцийної) продажи, але екзекуцийний суд є обовязаний не дати свого дозволу, коли виконанє екзекуциї переводить ся очевидно в тім намірі, щоби обійти постанови сего цісарського розпорядку.

Для порішеня о допустимости перенесеня власности або виарендованя є покликана комісия, котра має бути утворена в осідку кождого повітового суду. Комісия складає ся з начальника повітового суду або ним визначеного судиї як предсїдателя, з відпоручника староства, з начальника громади або ним визначеного заступника з тої громади, де лежить ґрунт і відпоручника господарського товариства. Коли в повіті є більше господарських товариств, то члена назначує предсідатель. З огляду, що ту буде розходити ся з правила о ґрунт наших селян, тим відпоручником повинен бути хтось з філії „Сільського Господаря“ і філії повинні з сего скористати та домагати ся свого заступника в повітовій комісиї. Уряд члена комісиї є тільки почесний. Комісия має право робити відповідні доходженя. Коли комісия дасть своє призволенє, то від сего нема ніякого рекурсу. Коли натомість відкине внесенє, то проти сего прислугує стороні протягом 14 днів жалоба до краєвої комісиї, утвореної подібно як повітові комісиї. Предсідатель повітової комісиї до трох днів має жалобу відослати до краєвої комісиї, яка до тижня мусить справу порішити. Рішеня краєвої комісиї є остаточні. Поданя і залучники, вношувані до

З історії української військової орґанізациї в Галичині.

(Присьвята українським січовим стрільцям).

Під австрийським пановань можність зорганізован власної оружної сили приніс Українцям 1848 рік — двісталітє повстаня Хмельницкого — весна народів. Тоді в часи корисні для нас і з політичного боку утворили ся три українські військові організациї: народна ґвардия, селянська самооборона, полк стрільців.

Народна ґвардия се була організация дозволена в цілій державі для оборони конституцийного ладу. В Галичині, на жаль, захопили її в свої руки Поляки, — як краєву польську організацию. Українці, а саме тодішна політична організация „Головна Руська Рада“, всіми силами протестували проти сего, — але фактичний стан річи не дав змінити ся, і ґвардия в більшій части лишила ся польською. Лише в деяких містах, як в Яворові і Бережанах, на силу заведено українську організацию, — памяткою по них лишили ся прапори з гербом — львом, що переховали ся в музеях.

Коли в 1848/49 р. Мадяри підняли повстанє проти Австриї, австрийське правительство для оборони Галичини зорганізувало туг народну самооборону. Ся організация складала ся з двох частий: селянської самооборони і гірських стрільців. Селянська самооборона повстала на розпорядок галицької краєвої президиї 6. січня 1849 р., а обіймала пять підгірських округів: Сянік, Самбір, Стрий, Станиславів, Коломия. До сього війска належали всї мущини в віцї 20—50 літ; кожде село мало свого команданта, а кілька або кільканайцять сіл творили округ і мали надкоманданта. Командантами по селах були звичайно вислужені військові, жандарми, лісничі і ин.; крім них була низша старшина, сотники, пядесятники, десятники. Люди приналежні до оборони діставали оружє; ізза недостачі чогось ліпшого брали коси настромлені на дручки, списи сільського виробу, сокири. Більші села мали власні хоругви, по містах мали й тарабани. Узброєних в рушниці зібрано в осібний відділ стрільців; кінні творили відділи кінноти. На даний знак все війско мало ставити ся у так звані алярмові місця, що лежали близько угорської границї. Кожде село висилало до окружного центра щоденно одного або двох узброєних людий на так званий ординанс, щоби принести прикази від надкоманданта до місцевої команди. В селї була також варта, що стримувала переїздних і питала ся о пашпорти. Від границї до кождого села ішли стовпи тривоги, пообвязувані соломою і напущені смолою; коли наближав ся ворог, сторожа мала їх запалити і подати як найскорше знак тривоги узброєним селянам; тоді всї збирали ся в алярмове місце. Деколи збирали ся відділи з цілого округа на загальний перегляд.

Перегляд самооборони відбув ся н. пр. в Богородчанах в осени 1849 р. — на толоці під містом. На правім крилі уставлено зверх 300 Гуцулів з рушницями через плечі на маленьких гірських кониках; проводили ними уніформовані гайдуки з камеральних дібр. Коло них стануло 600 піших Гуцулів і Підгірян, що мали то власні ґвінтівки, то старі жовнірські карабіни з кременем, то стрільби відібрані польській народовій ґвардиї; були поділені на шість сотень, а проводили ними камеральні лісничі. Дальше уставили ся в трьох рядах до 8.000 селян, поділених не на сотні але громадами, а кожде село вів селянин, вислужений жовнір, якому перевішено через плечі старий капральський тесак з арсеналу у Львові. В руках мали коси, списи, сокири. Якийсь капітан зі Львова мав промову, а потім відбула ся дефіляда. Оден старий сьвященик, сивенький як голуб, сів убра-

згаданих комісий є вільні від штемплевої оплати. За переступство сего закона є кари грошеві до пять тисяч корон або арешт до шість місяців. Сей закон став правосильний з днем 9. серпня с. р., а не відносить ся він до продажи, яку переведено перед днем 1. серпня 1914 або о які внесено поданя до суду табулярного перед 15. липня 1915.

Сьвітова війна.

Французько-анґлійська офензива.

На заході тревала офензива і в послїднім тижни, головно в середущій частинї фронту, бо Англійцї понесли там в послїдних двох тижнях великі втрати, яких не вспіли ще заступити сьвіжими силами, і в остатних днях вже зі значно меншою силою напирали на Нїмцїв. Натомість начальний французький вожд Жофр, згуртувавши в кількох місцях величезні маси війск, кинув їх на нїмецькі становища, щоби за всяку цїну зробити пролом в нїмецькій боєвій лїнії, як се зробили Австрийцї і Нїмцї з московськими становищами над Дунайцем в маю с. р. Однак Французам не вдала ся цїлковито проба переломаня нїмецьких рядів. Місцями тільки зискали по клаптику землї, яку буквально застелили своїми трупами. За весь час своєї, вже кілька тижнїв треваючої офензиви зискали Франпузи всего 40 квадратових кільометрів французької і бельґійської землї. Як обчисляють військові знатоки в послїдних борбах на західнім фронтї Французи мали втрат 130 тисячів в убитих, ранених і в бранцях. Се втрати для Франциї тим більше болючі, що Францвя вже зовсїм вичерпує людський материял, коли Нїмцї мають величезні маси сьвіжих людий в запасї, які будуть могли здержати можливі дальші проби французько-анґлійського наступу.

Одним словом, Французам і Анґлійцям, які проломанєм нїмецьких лїній на заході хотїли ратувати свої впливи в балканських державах і прикувати більші нїмецькі сили на західнім фронтї, не повело ся і в штурмах на поли і в балканській полїтицї.

Східний фронт

проти Росиї, який тягне ся довжезною лїнією від Риги над Балтийським Морем попри східну сторону Фрідріхстадту, відтак прямою лїнією на полудне до ріки Вілєйки на Литві, а відси від Молодочної луком на захід попри Сморгонє і Новгородок до Баранович на північ від ріки Ясьолди, опісля попри східну сторону Пиньска переходить на Волинь та біжить на захід від Луцка і Дубна попри західну сторону Кременця, де в околицях на схід від Залозець переходить вже на галицьку область і попри Тернопіль, Стрипу і долїшний Серет іде до Днїстра і до бесарабської границї. В північним відтинку сего фронту, в околици Двиньска, Молодочної і Сморгонь Нїмцї всюди відперли московські наступи. Завзяті битви були також коло Баранович на північ від пинських болот, бо сю місцевість згадуєть ся з послїдних звітах дуже часто. Москалї старають ся іменно за всяку цїну здержати в сих сторонах наступ союзних армій, які прямують до Миньска, а звідси можливо на полудневий схід до Києва. Неменше криваві битви були на Волини, з окрема коло Колок і Кременця в цїлях відбитя Луцка і Дубна.

В Галичинї

московський напір не уставав, противно зміг ся, особливо недалеко Тернополя. Ту Москалї, визискуючи великий став коло Загробелї і серетські болота, укріпили ся дуже сильно, але як доносить нїмецький звіт з 11. с. м. Нїмцї приступом здобули узгіря коло Кладок, віддалені на північний захід від Тернополя всего кілька кільометрів і є надія, що остаточно по кількох тижнях кровавих битв Тернопіль попаде в наші руки. І над долїшною Стрипою, коло Бурканова і на схід від Бучача прийшло до битв в послїднім тижни, але і ту, подібно як деинди, відперто московські наступи.

На бесарабськім фронтї.

нїчого замітнїйшого. Ту відперто Москалїв на полудне від Тлустого в Заліщиччинї. Кольких московських летунів показало ся передількома днями над Чернївцями і кинулї там на місто кільканайцять бомб, які однак не наробили більшої шкоди. Проби московської офензиви проти австрийсько-нїмецького фронту не повели ся знова.

На італїйськім фронтї

був здебільше тільки гарматний огонь, а місцями піхотні приступи. Італїйцїв всюди відперто.

Під Дарданелями

настав майже цїлковитий застій в воєнних дїланях. Причина сего є та, що Французи і Анґлїйцї, переконавши ся про безуспішність своїх приступів на суши, стягнули значну частину дарданельської армії і вислали її до Солуня, а звідси мають її вислати дальше на поміч Сербам.

На Балканї.

Увага цїлого сьвіта є звернене тепер на **сербський фронт.**

По довших приготованях згуртували там Австрийцї і Нїмцї значнїйші сили, над якими начальну команду обняв нїмецький ґенерал Макензен, той сам, котрий освободив східну Галичину від Москалїв, переправили їх через ріки Дріну, Саву і Дунай і вдарили на Сербів, викидаючи їх з многих становищ, **та здобуваючи столицю Сербії, Білгород.** Австрийсько-нїмецький напір іде на схід здовж Дунаю в напрямі болгарської границї, щоби там получити ся з Болгарами. Мабуть рішаючі битви, які остаточно закінчать теперішну сьвітову війну, відбудуть ся в Сербії на полях Македонії, де Австрийцї, Нїмцї, Болгари і Турки стрінуть ся з Сербами, Французами і Анґлїйцями. Знаючи нїмекьке підготованє, можна вже з гори предвидїти, що остаточний успіх буде по сторонї наших союзних армій. Се предвиджують в Грециї і Румунії і для того сї держави мимо великої аґітациї зі сторони Росиї, Анґлії, Франциї і Італії не хотять станути по їх сторонї і здаєть ся, лишать ся до кінця війни неутральними.

На кавказькім фронтї

не було нїяких важнїйших подій.

Низше подаємо звіти австро-угорського і нїмецького ґенерального штабу за час від 4 с. м. до 12 с. м. включно.

Війна з Росиєю.

(4/10). Вчерашний день минув без важнїйших випадків. Положенє остало незмінене.

(5|10). Нїчого нового.

(6/10) Нема нїяких эмін.

(7|10). На бесарабській граници і коло Кременця на Волини відперто більше російських наступів. Зрештою на цїлім східно галицькім фронтї і над Іквою панував супокій.

На північ від Дубна і над Путилївкою вислав ворог в численних місцях при великім ужитку амуніциї великі сили до наступу. Скрізь його відперто з великими для нього втратами. Місцями прийшло до завзятого рукопашного бою, так коло Олики, де проти Росиян виступила з привичною холоднокровностю лїнцька дивізия. Ми взяли коло 700 жовнїрів і більше офіцирів до неволї.

На північний схід від Колків, по обох боках зелїзницї, яка веде з Сарнів до Ковля, ворог у деяких місцях перейшов на західний беріг Стиру. Протинаступ австро-угорських і нїмецьких сил поступає з успіхом наперед. Австро-угорські віддїли відібрали Росиянам завзято боронене село Куликівцї над Стиром, при чім взяли 200 полонених. Нїмецькі віддїли прогнали ворога з його становищ коло Чарторийска.

В ц. і к. віддїлів над Щарою нїчого нового.

(8|10). Неприятель наступав учера на цїлім східно-галицькім і волинськім фронтї. Його наступи, ведені при великім накладї сил і амуніциї, остали без успіху. На бесарабській граници, на височинах на північ від Днїстра і над Стрипою наступаючі ряди ворога заломили ся, заки дійшли до наших перешкод. На північняй захід від Тернополя дістали ся Росияни в двох місцях аж в наші стрілецькі рови, одначе нїмецька й австро-угорська підмога, яка там наспіла, сьогодня рано відперла його. Подібно скінчив-

---

ний у фелон, на білого коня і з величезним хрестом у руках станув перед військом. На команду „марш!“ затягнув сильним голосом пісню „Пречистая Діво Мати“; потім співали „Мир вам братя“ і „Машерують шваліжери, щаслива їм дорога“... Таксамо сьвяточно відбуло ся в Станиславові посьвяченє гармати для селянського війска. Гарно вичищена гармата зі синьо-жовтою ляфетою стояла перед церквою, звернена немов умисне на давну біло-червону стражницю польської ґвардиї народової. Артилєристи були в мундурах голубої краски зі жовтими вилогами і в сїрих шараварах, на голєвах мали чорні баранкові шапки з жовтими верхами...

Народна самооборона дійшла до значних розмірів, бо в самім станиславівськім окрузї числила понад 17.000. Селянські віддїли показали свою справність у боротьбі з угорсько-польськими повстанцями, які під покликом свободи і братерства нищили пограничні села і хотїли привернути давну анархію і самоволю. До сутичок з повстанцями прийшло в околицях Лавочного, де селяни взяли до неволї більше як 350 людий, між ними богато Поляків, таксамо в Самбірщинї і Коломийщинї. Коли угорське повстанє здавлено, австрийський уряд розвязав також селянські віддїлн в осени 1849 р.

Баталїон гірських стрільцїв повстав заходами Головної Руської Ради на дозвіл цїсаря Франца Иосифа І. з 10. марта 1849 р. Він мав ту саму цїль, що селянська самооборона — боронити Галичину перед Мадярами, але був зорґанїзований вже справдї по військовому, навіть мав муштру нїмецьку. Від инших полків відріжняв ся руський баталїон мундуром: кабат був червоний зі стоячим ковнїром і з синїми „рогальками“ на раменах, мав один ряд золотих ґузиків. Штани синї зі шнурковими жовтими лямпасами; пояс широкий, ремінний з мосяжними бляшками. Замість плаща був сїрак сїрої краски з синїм обрамованєм і синїми ґузиками й петлями. На голові носили сїру гуцульську крисаню зі стрілецькими перами по лївім боцї або складану шапку з великим дашком і жовтим обрамованєм. Узброєні були карабіном і довгим багнетом. До баталїону зголосило ся 3.460 добровольцїв, але принято лиш 1.410 людий. Офіцирами в баталїонї були в більшій части Русини. Баталїон стояв в близькім відношеню до наших полїтичних кругів: офіцири по іменованю представляли ся Головній Руській Радї, командант присилав рапорти про стан баталїону, а при народних сьвятах пр. сьвяткованю панщини стрільцї виступали з музикою і робили ілюмінацию своєї касарнї.

В воєнних операциях баталїон не брав участи, хоч ходив на Угорщину, бо угорське повстанє вже упало. Головна Руська Рада внесла до цїсаря просьбу, щоби дозволено утворити ще другий баталїон з руською командою і руською хоругвою. Галицькі полїтики мали думку прибільшувати корпус постепенно до 10.000 людий і утворити национальне наше військо. Але тодїшний намістник Аґенор Голуховский заявив ся против такого дозволу, бо такий корпус оживлений национальними почуванями був би оружною репрезентациєю народа і міг би показати сепаратистичні змаганя. Прошеню о другий баталїон відмовлено. Перший руський баталїон також розвязано в сїчни 1850 р.

ся ворожий напад на село Сапанів, положене на північний схід від Кременця; вчера воно як осередок завзятих боїв міняло кілька разів посїдача, одначе тепер знаходить ся знов міцно в наших руках. Так само на пів денний захід від Олики відкинули ми назад у бою з близька переважаючі російські сили, при чім особливо відзначив ся тешиньский полк піхоти ч. 31. На північ і на північний схід від Конків наш протинаступ зискав знов простір. Ми відобрали ворогови село Низово і Галузю. Разом у вчерашних і передвчерашних боях на Волини полонено 4 тисячі Росиян. Ворог потерпів дуже великі втрати.

(9|10). Неприятель поновив учера зі значними силами наступи проти нашого фронту в Галичині й Волини одначе без успіху.

В східній Галичині повів неприятель свої війска до наступу проти наших становищ на південь від Тлустого і під Бурканово; ми скрізь його відперли.

На схід від Бучача огонь нашої артилерії примусив до утечі цілий козацький полк.

Також під Кременцем поновили Москалі свої наступи, але з таким успіхом як доси. Московський полк піхоти ч. 140 розсипано на північний схід від Кременця.

При успішнім відпертю московських наступів в окрузї волинських кріпостий відзначив ся особливо полк піхоти ч. 99., що витревав неустрашимо в окопах сильно знищених стрілами.

Австро-угорські й нїмецькі війска, посуваючи ся вперед на північ від Колків, відкинули неприятеля знов поза ріку Стир. Подане вчера число полонених зросло до 6.000.

(10/10). Москалї і вчера не понехали своїх як звичайно безуспішних наступів.

В східній Галичині, де серед боїв остатних днів московські віддїли потратили в части половину свого стану, наступив неприятель на фронт над Стрипою. Відпертий оставив поле бою місцями в утечі без ладу. На Волини одна з наших дивізий по відпертю наступу начислила перед своїми перешкодами 500 московських трупів. Нотоване вчера число полонених зросло знов о 1000 людий. Намір ворога, на північ від Чарторийска здобути на ново західний беріг Стиру, не вдав ся.

(11|10). Російська діяльність в приступах попустила вчера на цілім нашім північно-східнім фронтї. Ворог підприняв тільки кілька приступів на наші лінії над Стрипою, котрі скінчили ся для него повною невдачею так як попередних днів. В области межи Зелїзницею і долїшним Стиром відкинено ворога в північно-східнім напрямі.

(12/10) Положенє незмінене. В области на захід від Бурканова відбили ми три російські наступи, а відбиванє четвертого, звернене на кусник фронту 2—3 клм., є в ходї. Над Кормином і на північ від Рафалївки над Стиром зробив ворог рівнож кілька невдачних наступів.

Війна з Італією.

(4/10). На тирольськім фронтї розвивали Італійцї оживлену діяльність, яка на височинах Фільґерайт і Ляфрави довела до значнїйших, довших боїв. В околици Тоналє кріваво відперто урядженний неприятелем вчера вечером атак на вершок Альбіольо, попереджений нагальним артилерийським огнем. На височині Фільґерайт наші позиції на Плявтї (на північ від гори Маронія) неприятель взяв від раннього ранку під нагальний швидкий огонь гармат тяжкого й середного калїбру. Перед пол. слабі віддїли стоячої в готовости неприятельської піхоти перейшли до наступу, який остав одначе без успіху. Вечером неприятель поновив наступ при помочи сильних віддїлів, зложених головно з берсальєрів і альпінів, і приблизив ся до наших засїків. В ночи вдало ся йому здобути одну з оборонних точок наших полевих укріплень, одначе наші війска в завзятім бою, що тягнув ся аж до рана, виперли його, так що всї становища остали в наших руках. На височині Ляфрави вже сам наш артилерийський огонь змусив італійську піхоту, яка посувала ся на перед, до відвороту, оплаченого великими втратами. Також в околици Бухенштайн легко спинено посуванє наперед менших неприятельських віддїлів. На инших фронтах не стало ся нїчого важного.

(5/10). Положенє на південно-західнім фронтї незмінене. На височинах Фільґерайт і Ляфрави неприятель не поновив учера своїх наступів.

(6/10). На височинї Фільґерайт відперто до чиста сильний італійський наступ, який місцями був дійшов аж до наших перешкод.

(7/10). Боєва діяльність на південно-західнім фронтї обмежала ся вчера на артилерийські бої. Тільки проти північної части височини Добердо коло Петеано пробували віддїли італійського полку резерви атакувати. Ся акция зовсім не вдала ся. Наші віддїли прогнали ворога в ночи аж поза становища його передної сторожі.

(8|10) Проти височини Фільґерайт урядили Італійцї вчера по пол. з великими силами новий наступ, який, як і всї попередні, кріваво відперто. Особливо завзятий бій кипів за одну з наших операцийних точок на північний схід від гори Маронії. Тут наступаючі три ворожі баталїони, вдерли ся через знищені перешкоди, одначе віддїли горішно-австрийського полку піхоти ч. 14 викинули їх багнетами. Цілий наступ скінчив ся утечею Італійцїв на їх вихідні становища. В північній части відтинку Добердо ворог нападав знов без успіху. Коло Зельц віддїли полку піхоти ч. 87 прогнали Італійцїв з каменолому, положеного в їх боєвій лінії, відбили протинаступ і висадили в воздух вороже становище.

Князь Борис
болгарський наслїдник престола.

Ґенерал Савов
Дотеперішний начальний вожд болгарської армії.

(10|10). Положенє на цілім боєвім фронтї незмінене. Проти височини Фільґерайт не здобув ся вже неприятель на більший наступ. Наступи слабших віддїлів нужденно зломили ся, втрати Італійцїв виносили тут в остатних днях коло 2000 людий.

(11|10). На полудневo західнім фронтї рівнож вчера нїякої більшої боротьби. Приступ Італійцїв на Мрзлї Верх відперто вже самим артилерийським огнем.

(12/10) Нїякої зміни.

Війна з Сербією.

(4/10). Над долїшною Дріною живі перепалки. Зрештою — супокій.

(5/10). Наші віддїли урядили вчера з границї Дріни виправу на сербську територію, привели полонених. Зрештою не було нїяких особливих подій.

(6/10) Нїчого нового.

(7|10) Австро-угорські і нїмецькі віддїли здобули собі вчера між устєм Дріни і Зелїзною Брамою на численних місцях перехід через лінію Сава-Дунай. Сербські передні віддїли відкинено назад.

(8|10). Перехід австро-угорських і нїмецьких сил через долїшню Дріну, Саву й Дунай продовжувано дальше. Проби Сербів перешкаджати нашій акциї або удареминити її не повели ся на всїх точках.

(9|10) Австро-угорські війска ґенерала піхоти Кевеша заняли вчера північну часть Білгороду і здобули головну часть кріпости цитаделю.

Нинї рано нїмецькі війска промостили собі від заходу дорогу до конаку.

На замку сербських королїв повівають хоругви Австро-Угорщини й Нїмеччини.

Також в гору і в дїл ріки від Білгороду не міг неприятель, який пильнував берега, нїде опирати ся союзним війскам. Під Сербською Посавиною і під Мачвою австо-угорські війска відкинули його.

(10|10). Ц. і к. віддїли на теренї Мачви і на північ від Обреновача пруть успішно вперед. Австрийсько-угорські і нїмецькі полки, котрі увійшли до Білгороду, очистили місто в завзятих вуличних боях від ворога і наступають на горбах, положених на південнім сході і південнім заході від міста. Дальше в дїл ріки взяли вже наші союзники сильними війсками південний беріг Дунаю і виперли ворога з богатьох становищ. З теплим признанєм згадують вожди і війска невтомну, геройську діяльність наших піонірів і співділанє фльотилї Дунайської в перебореню лінії великої ріки.

(11|10). Над Мачвою і коло Обреновачу не було нїяких замітнїйших приключень. Австро-угорські і нїмецькі воєнні сили машерують через Білгород викинули Сербів з їх укріплень положених на полудневий схід і полудневий захід від міста, при чім наші війска здобули приступом Зелену Гору і Великий Врачар. В околици Семендрії і Позаревагу дивізиї наших союзників зискали на просторі. При занятю Білгороду впало в руки ц. і к. війск 9 корабельних гармат, 20 полевих гармат, один рефлектор, богато крісів, богато муніциї і иншого воєнного материялу. Забрано в полон 10 сербських офіцирів і понад 600 мужви. Криваві втрати противника були дуже великі. Дунайська фльотила вилowила певне число річних мін і російських морських мін.

(12/10) На південь від Сави і Дунаю і над долїшною Дріною наступаємо цілим фронтом. Наші війска, котрі пруть із Білгороду, здобули 3 гармати і один рефлектор при наступі на гору Ліпар, котра висиє на схід від від міста і над границею. Всї горби кругом Білгороду, котрі панують над переходами через ріку, є в руках союзників. Нїмці здобули Семендрию і відкидають ворога на Пожаровач. На границї Герцеговини і Чорногори прийшло в богатьох місцях до сутичок з чорногорськими віддїлами.

Звіти нїмецького ґенерального штабу.

На сходї.

(4|10). Вчера по видатнім артилерийським приготованю Москалї майже на цілім фронтї від Постав до Сморгонів густими масами перейшли до атаку, котрий одначе зломив ся серед величезних їх втрат. Також їх нічні атаки не здались ні на що. Також на південний захід від Ленневезен відперли ми ворожий наступ.

На инших фронтах положенє незмінене.

(5|10). Група війск маршалка Гінденбурга: По пораженях з 3. жовтня Москалї поновили вчера свої наступи на наші становища. Наступи сї, підприняті слабими чисельно відділами, ми легко відперли.

В инших ґрупах нїчо не приключило ся. Російські патрулї носять, як безперечно стверджено, німецькі шоломи, щоби ввести в блуд наші війска. Само собою зрозуміле, такі російські жовнїри, як попадуть в наші руки, будуть трактовані після воєнного права.

(6|10). Ґрупа Гінденбурга: Неприятель розпочав вчера на ново великі наступи між озером Дрисьвіти і Креве. Наступи відперто або зломили ся вони в огни нашої артилєриї. З початку неприятель осягнув успіхи коло Козян і зараз на південь від озера Вишнів. Противатаками привернули ми первісне наше положенє серед важних втрат неприятеля.

Групи кн. Леопольда Баварського і Макензена: Положенє незмінене.

Група ген. Лїнзінгена: В околиці на захід від Чарторийска вивязались бої.

(7|10). Над Двиньском наші війска на ширині пяти кільометрів вдерли ся в неприятельське становище. На південь від озера Дрисьвіти відперто ворога дальше. Наступаючу російську кінну бригаду зовсім знищено огнем. Між озером Богиньским і околицею Сморгонїв Росияни наступали кілька разів, але всї наступи розбили ся, при чім Москалї потерпіли значні втрати. Звиш 1.300 Москалів попалось у неволю. Під Рагасом (над Рижським заливом) наша сухопутна батерия тяжко ушкодила московське судно.

Зрештою на східнім теренї нїчого нового.

(8|10) Група війск Гінденбурга: На північ від Козян і на південь від озера Вишнева ми відбили московські наступи.

Група війск кн. Леопольда Баварського: Положенє незмінене.

Група війск генерала Лїнзінгена: Коло Невель і Олига на півд. захід від Пиньска ми прогнали російські станиці. Наш наступ в північно-західній стороні Чарторийска робить поступи.

Німецькі війска генерала Ботмера відбили кілька російських наступів.

(9|10). Група війск Гінденбурга: Під Двиньском здобули ми Гарбушівку на південь від Глевритів і вороже становище по обох боках сеї місцевости, щироке 4 кільометри. Ми взяли в полон 6 офіцирів і 1.356 жовнїрів та здобули 2 маш. кріси. В боротьбі коло Нефеди, на півд. від озера Вишнева полонено 129 мос. жовнїрів. Ворог залишив намір робити знов більші наступи.

Група війск кн. Леопольда Баварського: На північ від Кардишок і коло Лябрас і Соллося легко відперто московські наступи.

Група війск Лїнзінгена: На південний захід від Пиньска ми взяли приступом Комори і Прикладники. Коло Вільки бережнянської і на півд. захід від Волї ведуть ся бої кінноти. На північ і півн. захід від Чарторийска виперто ворога поза Стир. Його атаки на північ від зелїзниці Ковель-Рівне розбили ся.

(10|10). Москалї силкували ся відбити відобране їм становище під Гарбушівкою. Прийшло до завзятих боїв грудь об грудь, котрі покінчили ся відпертєм Москалів. На північ зелїзничої лінії Двиньск-Помавичі та на захіе від Ілуксти ми здобули ворожі становища на ширині майже 8 клм. Ми взяли в полон 750 бранців і здобули 5 маш. крісів. На півд. захід від Пиньска ми взяли приступом село Сунчиці. Між Рафалівкою і зел. лінією Ковель-Рівне ми відбили богато наступів і взяли 383 бранців. Армія гр. Ботмера відбила сильні московські наступи на північний захід від Тернополя.

(11|10) Група війск генерала маршалка пільного Гінденбурга: Перед Двиньском і на північний схід від Видів відперто російські приступи. На захід від Сморгонь зїстрілили ми ворожий апарат летничий.

Група війск генерала маршалка пільного кн. Леопольда Баварського: На схід від Барановичі відперто легло слабий ворожий приступ.

Група війск генерала Лїнзінгена: В боротьбах кінниці в околици Волї Кухоцької виперто ворога поза відтинки Бестміная Веролуха коло озера. Боротьба єще не закінчена. Відперто ворога на північ від Волї більської.

(12/10). На західнім фронтї Двиньска здобуто ворожі становища на захід від Ілукста на півтретя кільометровім фроті. Взято в полон трех офіцирів і 367 жовнїрів і здобуто один машиновий кріс. Відперто всї проти приступи. Ворожа кінниця під Єзерцями опорожнила поле.

В Галичинї.

(11|10). Армія генерала графа Ботмера відперла сильні ворожі приступи. Німецькі війска взяли узгіря на полудне від Кладок над Серетом, на північний захід від Тернополя і відперли три протиприступи московські, виходячі зі села Кладок.

На полудневім сходї.

(7|10). Німецькі й австро-угорські війска перейшли в кількох місцях Дріну, Саву і Дунай і станули сильною ногою на східнім березї Дріни та на південнім березї Сави і Дунаю.

(8|10). Перехід через Дріну, Саву і Дунай відбуваєть ся успішно.

На пів.-захід від Білгороду ми взяли в полон 4 офіцирів і 296 жовнїрів та здобули 4 маш кріси. Напроти Раун попались нам в руки три гармати.

Константин XII
грецький король.

(9|10). Дві армії новосотвореної ґрупи війск під генералом маршалком полевим Макензеном перейшли головними силами Саву й Дунай. Коли німецькі ц. і к. війска генерала піхоти Кевеша заняли Циганський Остров і горби на південний захід Білгороду, вдало ся армії заняти велику часть Білгороду. Австро-угорські війска взяли приступом цитаделю і північну часть Білгороду, а німецькі війска новий конак. Війска пруть далї вперед через південну часть міста. Армія генерала кавалєрії Гальвіца здобула перехід через Дунай, увійшла на лінію низше Семендриї і скрізь пре ворога перед собою в південнім напрямі.

(10|10) Місто Білгород і горби на південний захід і південний схід по завзятих боях попались у наші руки. Також більше на захід відперто ворога, котрий силкував ся ставити нам опір. Наші війска ідуть далї вперед.

(11|10). Над Дріною вивязують ся дальші боротьби на фронтї межи Шабацом і Градіште. Укінчено перехід через Дунай. На полудне від Білгорода здобуто узгіря межи Зарковом і Мірієвом. Приступ поступає дальше на схід. Приступом взято становище Анатема в луку Дунаю коло Рам. Дальше понизше Орсової ведуть ся місцями боротьби артилєрії. Німецькі війска взяли ту в полон 14 офіцирів і 1542 жовнїрів, здобули 14 гармат, між ними дві тяжкі і 5 машинових крісів.

(12/10). На цїлім балканськім фронтї наш похід вперед робить добрі поступи. Вчера здобуто місто і твердиню Семендрию.

На заходї.

(4|10). Вчера рано показало ся під Цібрігге пять моніторів і розпочали огонь на беріг; огонь був без успіху: згинуло лише кількох Бельґійців. Наша надбережна артилєрия влучила один монітор, котрий тяжко ушкоджений, відгольовано до англійського фронту.

В ночи на північ від Льоо неприятель виконав приступ на наші становища на захід від Ясн; приступ той остав ся без вислїду. Натомість посунув ся неприятель вперед виконавши приступ на південь від потоку Суше. Французи вспіли осадити ся в малім відрізку стрілецьких ровів на горбі на північнім заході від Живанші. На південь від сього горба ми відбили французькі атаки. На північний схід від Нювель здобули ми назад відрізок рову довгий 40 метрів.

В Шампанії вчера пополудни Французи, надармо силкували ся виконати наступ в околиці на північний захід від Массіж і Віль сір Турб. Їх відділи попали ся під наш сконцентрований огонь. Доконаний в ніч напад на наші становища на північний захід від Віль сір Турб зломаний огнем артилєрий й машинових крісів, серед важких втрат неприятеля. Дворець у Шальон, головне місце зброї і резерв французької армії, котра наступає в Шампанії, обкинув нинї в ночи німецький лїтак бомбами., з очевидним успіхом.

(5|10). Ми знова відперли англійські наступи, виконані з помочию ручних ґранатів на укріпленя на півночи від Льоо. Підчас безуспішних наступів на сї укріплення Англійці крім значних втрат у забитих і ранених полищили в наших руках це 80 полонених і два машинові кріси. Кусник рова, обсадженій Французами на горбі на півн. захід від Мізанші, ми вчера відобрали. Ми здобули при сїм 4 машинові французькі кріси.

В Шампанії сильнїйший артилєрийський огонь навис над становищем на півн. захід від Суден, де виявили ся також проби атаку неприятеля. Наш артилерийський огонь не позволив неприятелеви посунути ся вперед. Під Вокуа ми випередили неприятеля у висаджуваню мін; чимало неприятельських хідників мінових зруйновано при сїм.

Ворожі летуни закинули бомбами місцевість Біяш Сан Вас на півн. захід від Арра. Один мешканець при сїм забитий. Зрештою не було шкоди.

(6|10) На горбі на півн. схід від Нювель відперто французький наступ, виконаний ручними ґранатами. В Шампанії Французи також вчера пробували підняти офензиву на дотеперішнім фронтї наступу. Неприятель думав що сильним огнем артилєриї, котрий по полудни зріс до остатних границь можливости, зробить наші становища зрілими до наміреного наступу, коли тимчасом уставляв він на цїлім фронтї свої війска до приступу. Там, де до приступу перейшли, відперто їх з великими втратами. І так зовсім зломили ся кількакратні розгони до наступу на дорозї з Сом до Суен. Також на північ, як і на північний схід від Босежур-Ферм і на півн. захід від Воаль-сір-Турб покінчились наступи без вислїду.

В англійськім комунікатї з 1. жовтня є твердженє, що Англійці взяли верх в воздушній боротьбі над нашими летунами. Тут справу вияснить найкрасше подане чисел: у вересни Німці втратили у воздушній боротьбі 3 лїтаки, 2 пропали, 2 зїстрілено — разом 7. У тім самім часї наші противники втратили: у воздушній боротьбі Англійці 4 лїтаки, Французи 11; зїстріляни з землї Англійці 1, Французи 4, спадом в наших лініях і поза нашими лініями Англійці 3, Французи 7. Отже Англійці 8, Французи 22, себто 30 лїтаків.

(7|10). Французька офензива в Шампанії ведеть ся далї. По сильнім підготовленю огнем артилєриї Французи вчера досьвіта поновили свої наступи на північний захід від Суен; шість їх наступів, піднятих великою силою війска, заломило ся серед важких їх втрат. На захід дороги Сом Пі-Суен неприятель в однім місци перещер ся через нашу передну лінію, але противатаком відперли ми його назад. На схід від згаданої дороги неприятель мимо масових атаків не міг осягнути ніякого замітного успіху. Тільки біля Таґір вдало ся йому здобути коло 800 метрів простору. Наш противатак спинив дальші його наступи. Зусиля неприятеля проломити наші становища на північ від Босежур були невдачні. Там, де неприятель добив ся до наших ровів, ми його знищили або взяли в полон. Конець кінців наше атаковане становище

остало ся в наших руках. Ми взяли до неволі звиш 1000 Французів і здобули 5 маш. крісів.

(8|10). По невдачних зусилях Французів в днях 5 і 6. с. м. проломити наш фронт минув ся вчерашний день у Шампанії розмірно супокійно. Кусник шанців на схід від Наварін, котрий був еще в руках Французів, ми перед полуднем очистили з помочию контратаку, при чім ми спіймали кількох бранців і здобули 2 маш. кріси. На вечір знов скріпив ся ворожий огонь артилєрийський, після чого ворог ночию перейшов у поодиноких місцях до наступів піхоти, котрі ми відперли. При удачнім випаді на висунене становище ворога на південь від Сен-Марі а Пі ми взяли в полон 6 офіцирів і 250 жовнїрів.

На схід від Аргонів, біля Малянкур ми висадили кілька ворожих мінових закопів.

(9|10). На півн.-схід від Вернель сильний наступ Англійців розбив ся серед великих втрат. У місцевім німецькім наступі на південний захід села Льоо зроблено малі поступи. В Шампанії Французи по кількагодиннім острілюваню артилєриєю заатакували наше становище на схід від фільварку Наварін і дійшли місцями аж до наших шанців, одначе противатаком їх відперто і крім кривавих втрат вони полишили в наших руках 1 офіцира і 100 жовнїрів пійманих. У французькій Льотарингії Французи втратили горб на південь від Лєнтрен, за котрий були завзяті бої. Один офіцир, 250 жовнїрів, один маш. кріс і чотири метавки мін лишились у наших руках.

(10|10). На горбі на захід від Суше Французи втратили кілька стрілецьких ровів. Під Тагір у Шампанії ми противатаком відобрали 100 метрів втраченого ранїйше терену фронтового широкого коло 4 кльм.

(11/10) В околици Сом Нювіль і в Шампанії на північний схід від Лє Месний відперто ворожі приступи, підприняті при помочи ручних гранатів. Наші боєві летуни розправили ся вчера з чотирема ворожими літаками. Англійський літак упав на схід від Поперенг.

На північний захід від Ліль поручник Імельман примусив англійський боєвий біплян спустити ся з висоти 4.000 метрів. Сей офіцир тим самим примусив протягом короткого часу осісти чотири ворожі літаки. Дальше в Шампанії і коло Сом Пі і на узгірях над Мозою зістрілено по однім боєвім французькім біпляні.

В воздушній боротьбі на полудне від Прістервальду стратили ми один апарат обсерваційний.

(12/10). Відперто два частинні приступи на рови на полудневий захід від Льоо, відобрані 8 с. м. Всї приступи на фрот, почавши від північно-східної сторони Суше до полудневої сторони від Нювіль заломали ся місцями серед дуже значних втрат ворога. Тільки на двох малих місцях Французи дістали ся до нашої на сам перед висуненої лінії. Рівнож в Шампанії скінч. ли ся французькі приступи по обох сторонах Такір болючим відпертєм ворога, котрий мимо сильного артилерийського приготовленя не зміг нігде осягнути користий в терені.

Дописи з краю.

Жовтанцї (повіт Жовква) *В який спосіб Жовтанцї перейшли на православє. — Арештоване о. Володимира Гоцького з Колоденця. — Московський батюшка звичайним рабівником. — 379 родин з Жовтанець виїхало до Росії. — Утеча з Москалями трех москвофільських сьвященикїв. — Сумний стан села).*

Одною з найбільших сїльських громад в краю є Жовтанцї жовківського повіта. Село положене при мурованій дорозі зі Львова до Камінки Струмилової і віддалене від Львова несповна три милї, до того доволї заможне, було від давна осередком москвофільської агітациї. Особливо в послїдних роках, коли місцеві сьвященики Українцї, парох о. декан Киприян Ясеницький і сотрудник о. Михайло Прокурат, стали працювати над осьвідомленєм парохиян, зачали заїзджати до Жовтанець ріжні москвофільські агітатори зі Львова (приміром редактор „Прикарпатской Руси“ Семен Лабенский, звісний москвофільський організатор Онуфрий Гецев і молоді юноші) та на зборах в місцевій читальни Качковського підбурювали селян проти місцевих сьвящеників Українців, захвалюючи при тім православє і московські порядки. В селї розкидали богато примірників „Голосъ-а Народа“, а навіть московської „Прикадпатской Руси“ і всїми способами підсичували ненависть селян до українства. При виборах величезна більшість голосів ішла все на москвофільських кандидатів (при кількох послїдних виборах на Семена Лабенского) і москвофіли докладали всїх сил, щоби ратувати свої впливи в Жовтанцях, підривані що раз більше роботою о. декана Ясеницького і о. Прокурата.

Прийшла війна. Наші місцеві сьвященики, боячи ся слушно погрозь москвофілів, виїхали з села. Душпастирські обовязки сповняв короткий час сусїдний парох Українець о. Володимир Гоцький з Колоденця, але його невдовзі Москалї арештували, передержали кілька тижнів в арештах в Жовкві а опісля у Львові, а відтак одного з перших вивезли на Сибір до Томска.

На Жовтанцї і околицю налїзла московська саранча. Кількох загорілих селян москвофілів (Петро Годованський, Юр Антоняк, Томко Вихопень і Собко Кельбіс) та Олена Кашуба, жінка Гриця, знюхали ся з начальником повіту Зубовим в Жовкві, з генерал-губернатором Бобринським і волинським архиепископом Евлогиєм; зачало ся перетяганє на православє. В падолисті м. р. з,їхали з великою парадою Евлогий, Бобринський, якійсь генерали і чиновники, привитані процесиєю місцевого польського пароха кс. Анклєвича. В село кинули ся козаки і ще діднія силою зігнали до церкви всїх людий, грозячи карами тим, хтоби важив ся не прийти до церкви. По богослуженю підчас проповіди накинув ся Евлогий з великими лайками на Українцїв і на унїю і не питаючи ся нікого, проголосив, що від нинїшного дня всї присутнї є православними.

До Жовтанець на батюшку прийшов Василь Стисло, галицький москвофіл, родом десь зза Перемишля, вихованець житомирського семинарія. Вже підчас московського наїзду оженив ся він з москвофільською учителькою з недалекого Кукизова і висьвящений Евлогиєм на попа, осів в Жовтанцях, забираючи собі всї річи, урядженє і одіж о. декана Ясеницького. В церкві і поза церквою нападав на Українцїв і на Австрию, а в його поганій роботі помогали йому головно згадана Олена Кашуба і настановлений Москалями війт Петро Годованський. Отворено читальню Качковського, засипано село московськими газетами і всюди голошено, що Українї і Австриї прийшов конець. То саме роблено і в сусїднім Колоденци, де рівнож осїв православний батюшка.

Прийшла весна і з нею повний погром Москалїв. Ще на кілька тижнів перед тим нім Баварці заняли Жовтанцї, батюшка Стисло голосив на проповідях, що „германци“ допускають ся страшних звірств, всїх мущин вішають, а жінкам витинають груди, що в відповідній хвилї мусять всї утікати з цїлим добутком, який можна забрати. Те саме голосили в селї московські жандарми. Що більше. Батюшка Стисло в червни с. р. візвав присутних в церкві публично до рабованя Українців, Ляхів і Жидів, а навіть сам, дібравши собі кількох селян на день перед своєю утечею (з суботи на неділю 19. червня с. р.) рабував цїлу ніч на Середсїлю і Заставю, забираючи селянам худобу, свинї і дріб; вернувши з цїло нічного рабунку, станув сейчас до Служби Божої і по відправі сїв з жінкою на фіру, вивозячи з собою шість фір, навантажених ріжним зрабованим добром.

В суботу 19. червня с. р. було в селї правдиве пекло. Від хати до хати ходив Стисло і московські жандарми, змушуючи людий силою до виїзду до Росиї. Голосний плач лунав в селї. Ще страшнїйша була недїля 20. червня с. р. Непроглядні товпи народа, вигнані з рідних хат жандармами, застрашені про мнимі звірства Німців, а лиш дехто заманений обіцянками (Стисло розказував в церкві, що кождий з селян дістане безплатно в Росиї 25 моргів ґрунту на власність, що московське правительство вибудує кождому хату і господарські будинки та дасть худобу)— залягли дорогу, ведучу до Камінки Струмилової. Вози, наладовані ріжним домашним знарядєм, на возах плачуть жінки і дрібні дїти, коло возів корови, телята і свинї, попри вози селяни, а з боку московські жандарми і салдати, все те поволи рушило вперед. На всїх лицях безкрайна розпука! В тім дни виїхало з Жовтанець 379 родин (самі Русини, тільки один латинник) в числї около 2.000 душ. В селї остала тільки половина греко-католицького населеня і то біднїйшого, бо всї богатші виїхали до Росиї. З церкви забрав Стисло три найкрасші фелони, всї лїпші стихарі, три чаші, євангеліє, золоту ложочку і всї ручні хрести.

В громаді остали всї ті, котрі давнїйше гуртували ся коло читальнї „Просьвіти“ і меньше заможні. Самі Москалї вилїчили наших селян з всякого москвофільства. Нинї кождий їх проклинає і село, тяжко доступне для української роботи, нинї ненавидить Москалїв і їх дикі порядки. Свого пароха о. декана Ясеницького приняли незвичайно радісно і горнуть ся до него та йому помагають. Слово Українець стало вже всїм зрозуміле. Управа в громаді перейшла однак в руки Поляків (латинників), яких нема навіть десятої части і які перед війною як найбіднїйші в громаді не мали найменшого голосу. До власти покликало їх жовківське старство. В руськім селї горою Польща.

Половина хат в селї стоїть порожна. Збори втікачів зібрали московські бранцї, змолотили і відставляють на стацию для війська. Під зиму обробили мало. Богато втікачів зачинає вертати; доси вернуло около сто селян з родинами; всї страшно змізеровані, потратили майже все, що взяли з собою. З поміж повернувших наші власти арештували 27, але більшість їх невдовзі випустили; решта сидить в жовківських арештах, але є надія, що і тих випустять, бо нема проти них поважних замітів. Між иншими вернув недавно Петро Литвин аж десь зза Луцка і він розказує, що галицькі селяни збігці страшенно бідують; всї ночують під голим небом, їсти нема що, пють воду з баюр, слабші вимирають як мухи. Москалї втікачами не журять ся зовсїм. Навіть сам батюшка Стисло, який так захвалював московський рай, примирає з нужди і мусить спати під голим небом на поли.

З куликівського деканату втікло з Москалями трех москвофільських парохів: Ольшанський з Честинь, Крайчик з Цеперова і Пелех з Желдця; так само втікла з родиною попадя Кмицикевичева з Сулимова.

З инших москвофільських громад Куликівщини виїхало до Росиї дуже богато селян, яким чим скорше треба помочи в повороті до краю. Околиця Жовтанець війною не надто дуже знищена, за те всюди панує сум з причини обезлюдненя значної скількости громад.

Броди. *(Як поширило ся православє в Брідщинї підчас московського наїзду).*

Москалї заняли по раз другий Броди в недїлю 23. серпня 1914, йдучи від Крупска на Броди-Олесько, від Почаєва на Підкамень-Сасів-Золочів і иншими дорогами. В Бродах привитали їх з парадою відпоручники брідських міщан з ксендзом Кравсом на чолї; в тій компанії був пізнїйший „наказний“ бурмистр Бродів — Кушпета (москвофіл).

Повіт заняли московські війска того самого дня, а покріпивши ся здорово горівкою з рафінериї Капелюшів, почали уряджувати по селах стрілянину, в наслідок якої погибло много людий в Бродах і по селах. Тодї нищено також лежачі при гостинци будинки, особливо świętе karczmy. Пізнїйше переходили Москалї досить спокійно і де котрі з наших „приятелів“ уносили ся вже над культурностию московського салдата. Аж коли Москалї зачали купувати расову худобу, спроваджену за дорогі гроші із заграниці — по 40 рублів за штуку, а за пуд вівса чи жита по 80 копійок — почали носами крутити; в додатку почали і селяни в москвофільських громадах лучити ся з салдатами і рабувати стодоли і шпихлїрі наших „опікунів“, які попирали Маркова і його компанію.

Опісля прийшла і адміністрация з численними чиновниками і почала сейчас впроваджувати православних сьвящеників. Першою їх позициєю були Броди, звідки виїхав парох о. Долинський. З обави перед Москалями виїхали також і инші наші сьвященики.

але деякі з них скоро повертали до своїх парохій і заняли без перешкоди свої становища. Церкви в Бродах, в Боратині, в Лешневі (тут найпізнійше) обсаджено безпроволочно православними батюшками.

Опісля зачали деякі селяни в москвофільських селах жадати православних духовників. Наперед пішли приходи, які були добре приготовлені до „унії з православєм“ своїми греко-католицькими москвофільськими сьвящениками, котрих перед війною ясні пани наділювали добрими парохіями. І так обсаджено православними сьвящениками Попівці (де парохом був о. Ефинович, основатель бурси Качковського в Бродах), Наквашу, Гаї старобрідські, Голосковичі, Смаржів, Чехи, Заболотці, Кутище, Поникву, Суходоли і Пониковицю; декотрі з сьвящеників москвофілів, що горлали, що спільність народности не має нічо до віри, і завірювали всїх о своїм католицтві, змінили свої погляди—особливо під впливом сотки рублів які виплачував волинський архиепископ Евлогий місячно всім відступникам, що запустили бороду і повісили православний хрест на грудях. Такими були: о. Мриглодович в Дидківцях, о. Павлюх в Сереті, о. Сухаровський в Конюшкові, о. Загайкевич в Чехах, та о. Власенко в Наквaші. Сей послідний видячи, що для него нема парохії, бо його Наквашу обсадили иншим, а йому не дали такої парохії, якої він хотів,—скинув православний хрест, обрив бороду і став „парохом“ в свого тестя, старенького о. Чубатого в Пониковиці, де почав дальше сповідати нарід, гейби нічого з ним не зайшло...

В загалі обсаджено 18 парохій православними батюшками — з того 4 перейшло з своїми давними парохами на православє, 3 парохії покинені своїми парохами — 5 парохій, де пан-отці кацапи, одна філія з більшостю латинників (Паликрови), одна парохія де сьвященика вивезли австрийські власти, 4 москвофільські парохії, де сьвященики Українці. Прочі парохії з доморосло-кацапськими парохами заняли становище „вижидаюче“! Поки — що, вони тепер українщать ся, що голосять сьвитови, а навіть пишуть фонетикою.

Тепер з православя в Брідщині нема і сліду, воно зникло сейчас тоді, коли зникли Москалі. Заникає і москвофільство в царстві Маркова, бо всі віднійші москвофільські селяни, які мали гріхи на своїй совісти, виїхали до Росиї і мабуть вже звідтам не вернуть. Як всюди в північно східній части краю так і в Брідщині тисячі селян збаламучених або застрашених Москалями покинули свої господарства і виїхали з Москалями. Тепер богато з них вертає і розказуючи про страшну нужду, яка панує серед збігців селян в Росиї, проклинає Москалів на чім сьвіт стоїть і відпекуєть ся москвофільства. З сего повинні ми скористати і як найскорше розпочати осьвідомлюючу роботу, а передовсім масово ширити серед селян нашу „*Свободу*“.

Лист з Сибірі.

Як звісно, Москалї втікаючи зі Львова, вивезли всїх виднійших львівських Українців, між ними д-ра Володимира Охримовича. адвоката і директора тов. „Дністер“. Д-ра Володимира Охримовича арештували Москалї в ночи з 17 на 18 лютого с. р. і посадили в Бриґідках при ул. Казимирівській у Львові, а опісля в тюрмі при ул. Баториня. З кінцем мая (28) с. р. д-ра В. Охримовича разом з з кільканайцятьма передовими львівськими Українцями (між иншими: директор „Народної Торговлї“ Микола Заячківськ й, адвокат д-р Микола Шухевич, заступчиця голови Українського Товариства Педаґоґічного Константина Малицька) Москалї вивезли етапом в Росию і заслали в далеку Сибір, звідки д-р Вол. Охримович прислав лист до родини, писаний 17 (старого стиля 4) серпня 1915 р., який подаємо за Дїлом ч. 58 з 9 жовтня с. р.

...Я вже від місяця живу в маленькім селї Гольтявино Єнісейської ґубернії і Єнісейського повіта.

Моя подорож сюди тягла ся 6 тижнів. Ми їхали з Радивилова через Київ-Москву-Вологду Вятку-Перм-Єкатеринобург-Омск до Красноярска зелізницею дві неділї. В Красноярску пересиділи дві неділї в „пересильній тюрмі“. З Красноярска їхали три дни пароходом по Єнісею, опісля 7 днів кіньми і 8 днів лодками, котрі тягнули линвами горі рікою Ангарою молодиці й дівчата, йдучи берегом. З Київа до Красноярска їхали ми на свій кошт. По дорозі оглянули Москву, де перебули цїлий день. На місце, до Гольтявина приїхав я 3(16) липня; дорога була мене сильно змучила, але я вже відпочив і прийшов до сил.

Село Гольтявино лежить над великою, широкою рікою Ангарою або Верхньою Тунгускою між горами порослими смерековими лїсами. Околиця гарна і здорова.

Літо тепле, але коротке і прикре через велику масу комах, комарів і мошки, які безчисленними роями літають і кусають людий і звірят. Всї люди без виїмку ходять цїле літо і осінь в сітках, таких як у пасїчників, або в вуальках, як у париських дам, бо инакше мошка закусала би на смерть. Худоба пасеть ся лише по ночах, а через день стоїть у стайни; пастухів не держать, бо комахи заганяють худобу до стайні.

В селї є коло 50 господарств і коло 280 людий. Нема ані церкви, ані школи, ані коршми; лише дзвінниця на цвинтари. Тутешні селяни — російські кольоністи (російської національности і православної віри); називають їх „чолдони“. Вони всі неписьменні, але мешкають і одягають ся досить чисто. Доми деревляні, з грубих смерекових брусів. — високі, ясні, гарні, чисті. Селяни займають ся рільництвом і риболовством; держать худобу і коні. Ріка широка як Дунай — на 4 кільометри. В кождого своя лодка. Малї діти плавають на лодці і їздять верхом на кони.

Нарід тут дуже чесний, привітний і відносить ся до чужинців прихильно; між ин. радо довіряє їм на кредит.

Я тут живу на свободі, тільки не вільно менї без дозволу поліцийних властий виїхати з села. Мешкаю в одного селянина, Дмитра Павловича Колпикова; він жонатий і має двоє дітий. Маю окрему комнату, білу, чисту, з 4 великими вікнами; 2 столики, 4 крісла й ліжко. На снїданє дістаю сметану з сиром або яєчницю, до того ягоди або сирий огірок, котрий можна так їсти як кавун, і чай з сьвіжим молоком; на обід дичина (оряки, оленина, лосина) або риба (окунь, чечуга, щупак) або ячмінна каша або блини — і квасне або горяче молоко; на вечеру — як на снїданє; крім того молока і хліба, скільки хочеть ся. За те плачу 7 рублів на місяць, одначе чай, цукор і нафту купую за свої гроші.

Крім мене живе в сїм селї ще 5 инших засланців: один Жид з Бесарабії, один німецький селянин і трех інтелїгентних Росиян з Петрограду. Від них дістаю книжки, журнали й ґазети до читаня і ходжу до них на розмови.

Крім того ходжу на проходи, плаваю на лодці й купаю ся. Тутешні гори, смерекові лїси, плоти з вориня, смерекові будинки, „жванка“ (смола з модереви, котру тут жвуть) — нагадують менї моє рідне село, а ріка й човни нагадують Заліщики і Дністер.

Се дуже дика й далека сторона. Звідси до почти — Богучани над Ангарою — 60 верст (одна верста є мало більша як один кільометер), до телеграфу 250 верст, до повітового Єнісейска 450 верст, до найблизшої зелїзничої стациї, т. є до Красноярска 750 верст. До сеї зелїзничої стациї треба звідси їхати: 250 верст на лодках, 200 возом і 300 верст пароходом.

Єнісейський повіт, в котрім я живу, займає простір два рази більший як ціла австро-угорська монархія, а громада (волость), до котрої належить моє місце побуту, обіймає кільканайцять малих сіл, розкинених на такім просторі, як Галичина.

З моїх товаришів недолї в тім самім селї, що я, нема нікого, але всї вони в тій самій громадї (вона називаєть ся „Пинчугская волость“). Найблизший мій сусід, д-р Микола Шухевич, живе 5 миль від мене; Микола Заячківський, Константина Малицька і ще кількох по кільканайцять миль від мене; деякі по 50 і 60 миль далеко. А все те числить ся одною громадою, має одну громадську раду і ту саму почту.

Звідси до Пекіну або до Токіо близше як до Петрограду і не дальше як до Москви.

Села лежать тільки понад ріку, що кільканайцять миль одно, а по боках ріки тягнуть ся непрохідні, безлюдні лїси, т. зв. „тайга“. В тих лїсах далеко від сіл живуть тутешні „дикі люди“, т. зв. „Тунгузи“; живуть вони в „юртах“ (колибах) і займають ся польованєм на диких звірів. Я тих „тунгузів“ ще не бачив.

Натомість бачив тутешних Жидів і тутешних Циганів; одні і другі такі самі як у нас.

Почта приходить тут два рази на місяць. Але на весну, коли леди тають і крига йде, і в осени, поки ріка добре замерзне, нема почти, бо нема зовсїм ніякої комунікації.

Тут нема зовсїм ніяких доріг; одинока дорога — се ріка: лїтом по ній плавають лодками а зимою їздять по леду кіньми й санками. Возів тут нема цїлком.

Зима тут довга і морози бувають дуже високі, але за те зима суха й тиха, без вітрів, то й морози не дуже дають ся в знаки, хоч термометр показує иноді і 50 ступнів.

Часто горять тут лїси, тоді крізь диму не видно сонця ані гір.

Хоч тут така пустиня, то одначе часто маємо гостий, бо рікою попри наше село переїздять партиї засланців — російських політичних і австрийських та німецьких „воєнно-обовязаних“, таких, як я. Переїздило вже також кільканайцять Галичан, між ними Микола Заячківський і о. Матвійко.

НОВИНКИ.

На сьвідомих жінках і дівчатах Українках спочиває тепер народний обовязок піддержаня „Свободи“, як одинокої під сю пору української народної ґазети в Галичині. Давнійші передплатники і читачі „Свободи“ є нині майже всі під оружем і тому до многих сіл „Свобода“ не могла дійти. Жінки і дівчата Українки! Ви, які остали дома, покажіть ся гідними своїх мужів, братів і суджених і в рокову хвилю будьте горячими українськими патриотками та піддержуйте українського духа і сьвідомість в своїх громадах! Не кажіть, що бабі не до ґазети, але інтересуйте ся громадянськими справами, а передовсім передплачуйте „Свободу“. Видаток не великий — всего 1 К 50 сот. на квартал, а довідаєте ся всего, що треба знати. І своїм мужам, братам і судженим подавайте адресу „Свободи“ та заохочуйте їх до передплати. Знайте, що найбільша радість для них буде, коли далеко від своїх прочитають свою давну приятельку „Свободу“. Нині в кождій сільській українській хаті повинна бути „Свобода“. Котра з Вас зѓуртує десять передплатників, тій будемо присилати даром „Свободу“ і її імя як діяльної української патриотки видрукуємо в ґазеті, щоби і сьвіт знав, що вона свому народови бажає просьвіти і добра. Ширіть „Свободу“ з хати до хати, з рук до рук!

Хоробрий український полк. В звіті австро-угорського ґенерального штабу з 20. вересня с. р. висказано признанє полкови піхоти ч. 89. за його хоробре поведенє перед ворогом. Се признанє для нас Українців тим важне, що полк піхоти ч. 89. (городецький), який рекрутуєть ся з повітів: Городок, Рудки, Мостиска, Яворів і Рава руська, має найвисший процент Українців зі всїх полків нашої армії і є на скрізь українським полком, де в додатку служить значне число підофіцирів — сьвідомих українських патриотів.

Про наших українських уланів пише віденський дневник *Нає Фрає Пресе* з 6. с.м. слїдуюче: „До полків, котрі в сьвітовій війні до старої слави австрийської кінниці серед змінених обставин додали нової чести, належать в першій лїнії улани Аверсперґа. В лїт-

нім поході 1914 виконав полк задачі нашої кінниці, які ставлять найвисші вимоги до їздця і коня, повздержуючи московські армії, котрі вдерли ся коло Тернополя в Галичині і уможливляючи в сей спосіб похід нашого війска. В осени і в зимі знаходимо полк в Карпатах, де відважні їздці показали невтомними вояками в стрілецьких окопах. З кінцем мая машерує і боре ся під побідоносними хоругвами генерала Пфлянцера і бере найславнійшу участь у всіх важнійших підприємствах сеї армії. Як окремий день слави буде уважати полкова історія по всі часи день 22. червня, коли одна шкадрона холо замку Ш. відперла приступом переведеним з найбільшою сьмілостю переважаючі сили Москалів, які вже були вдерли ся в наші становища. Полк рекрутуєть ся зі східної Галичини і Буковини, а дух мужви є блискучим примірем на се, як мало запустила корінів у властивім українськім народі ведена усіми способами москвофільська пропаганда. Всі пісні жовнірів дишуть ненавистю проти рабівничих, жорстких Москалів, є отже зрозуміле, що похід полку через зрабовані і знищені козацькими гордами села, де батьки, сини і брати населення приходили як освободителі, був часто триюмфальним походом. Полк одержав численні докази признаня найвисшого полководця: доси двох офіцирів одержало залізну корону третої кляси, девятьох військовий хрест заслуги третої кляси, трех срібну а 25 бронзову відзнаку заслуги (signum), а більше як триста відважних уланів красить медаль хоробрости, між ними пять золотих“.

Господарська Часопись. Краєве господарське Товариство „Сільський Господар“ зачало видавати на ново свій орган „Господарську Часопись“. Ся корисна для наших хліборобів часопись виходить кождого 10 і 25 що місяця і коштує річно 4 К., півчірно 2 К. Доси в сім році вийшли 4 числа. Адреса редакциї і адміністрациї *Господарської Часописи* є: Львів, ул. Зіморовича ч. 20. Поручаємо сю часопись нашим читачам, бо з неї можна довідати ся про всякі господарські справи.

Нарешті. Наші консисториї у Львові і в Перемишли були доси під сильним москвофільським впливом і з підчиненим духовенством переписували ся правописию і мовою, якої уживали старі дяки та дивили ся крізь пальці, як рїжні москвофільські священики в своїм урядованю уживали на пів московської мови. Аж тепер рішили ся зірвати з попираннєм москвофільства і язичія, в своїм урядованю завели фонетику і стараають ся писати українською мовою та жадають сего від підчиненого духовенства.

Календарів „Просьвіти“ за рік 1915 у нас на складі нема і взагалі у Львові не можна їх дістати, хиба у Відни в льокали Народної Канцеляриї, Wien VIII, Josefstädterstrasse 43, Tür 8.

Молитвенник для жовнірів. У Відни вийшов в українській мові малий молитвенник для жовнірів укладу о. Олександра Корениця. Кождий український жовнір, котрий хоче мати для себе або до розданя між своїми товаришами Українцями згаданий молитвенник для жовнірів, нехай напише почтову картку з поданем своєї точної адреси і числа примірників молитвенника. Адресувати треба так: Zentralstelle für Soldatenlektüre, Wien IX, Canisiusgasse 16. Молитвенник висилаєть ся кождому жовнірови зовсім даром.

Відпустка жовнірів на осінні роботи. Міністерство війни зарядило, щоби подібно до відпустки в часі жнив давати жовнірам коротки відпустки також на роботи, які ще припадають у сім році.

Москалі забирають ся вже з Поділя і Бесарабії. Київські часописи переповнені вістками, що вказують на страх, який ширить ся в Бесарабії і на Поділю. В Сороках, в повітовім земстві, комісия евакуацийна при горячій роботі. Заряджено опорожнене шести волинських громад хотимського повіта. В дорозі находить ся вже 17.000 евакуованих в напрямі до Тирасполя, відки мають їх справити частию до Новочеркаска, а частию до Мариямполя. Устроєно для них 10 попасових стаций по дорозі. В Проскурові рівнож упереджено вже уряди державні, земські і міські про можливе опорожнене. Почта і телеграф мають остатись до рішучої хвилі; поліция аж до відходу війск. Винницький маршалок шляхти, поліция і земство зістали також повідомлені про грозу хвилї. Мають усунути ся за щестий пятдесятьверстовий граничний пас, що починаєть ся в десяти верствах від Винниці. Перед ними дорога в донецький округ, або до херсонської губернії. На удержанє виходців в херсонській губернії визначено мілїон рублів. В одеськім повіті устроюєть ся безліч пунктів прокормленя і ізоляцийних бараків. Задля браку зелїзничих поїздів збігці до Тирасполя ідуть кіньми або йдуть пішки. В Тарасполі є лікарський обсервацийний пунк. З названих повисше місцевостий Сороки лежать в північно східній Бесарабії, Проскурів є третою стацією за Волочисками в подільській губернії, а Винниця віддалена від нашої границі около двіста кільометрів.

Священик пострілив епископа. В місті Вінонї, в Сполучених Державах північної Америки священик Л. Лєсше винокав дня 27. серпня с. р. замах на римо-католицького епископа дієцезиї Вінона, о. Патріка Гефрона. Замаху доконав о. Лєсше в каплици, стріляючи в епископа з револьвера в часі, як він правив богослуженє. Дві кулі влучили його в околици серця; епископ боре ся зі смертию, але лікарі співаюоть ся, що його вратують. Священик Лєсше є Француз родом, має 46 літ, а пробуває в Сполучених Державах вже 22 роки. В остатних кількох роках він дуже бідував, бо не мав своєї парохії, лише мандрував по сусідних парохіях та помагав своїм товаришам, виголошуючи проповіди, відправляючи Служби Божі або сповняючи инші чинности. Епископа Гефрона раз-враз просив о парохію, але епископ йому відмовляв. Коли же остаточно рішучо заявив йому, що не дістане вже парохії, священик Лєсше рішив ся на сей крок розпуки. Його арештовано і відставлено до вязниці.

Оголошеня.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. Видавець: „Діло“, стов. зар. з обм. пор. За редакцию відповідає: Др. Степан Баран.